

Apoštolská stolica a právo legácie

FRANTIŠEK ČITBAJ

Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta ???

Abstract: *This article discusses about one of the aspects international legal position of Apostolic See, that is right to create diplomatic relations with governments around the world. That right results from tradition of pope state, which still live in the form of small state Stato della Cittá del Vaticano. This right is called right of legacy. In connection with the pope diplomacy is the legacy active and passive. This means that Apostolic See has under international law the possibility of sending their envoys to foreign governments and also accept diplomats of other countries. Various degrees of pope diplomats this article deals with a particular description. Pope diplomacy know diplomat in the form as nuncio, which is diplomat o first instance.*

Key words: *Apostolic See, diplomatic relations, international law, pope diplomats.*

Apoštolská stolica je jedinou náboženskou inštitúciou, ktorá v rámci medzinárodného práva vystupuje ako jeho subjekt. Korene tohto jej postavenia sú úzko spojené s existenciou pápežského štátu. Jeho história siaha do štvrtého storočia a je s ním spojené tzv. *Donatio Constantini*. Cisár Konštantín Veľký totiž po svojom oficiálnom presťahovaní do nového hlavného mesta Konštantínopola odovzdáva rímskemu biskupovi za sídlo jeden zo svojich palácov. Spolu s ním mal pápežovi darovať aj samotné mesto Rím s jeho okolím a aj finančné zabezpečenie. Tak vznikla základina pre vznik pápežského štátu, ktorého existencia aj život je spojený s Katolíckou cirkvou.

Jeho veľký rozvoj však sledujeme až od 8 stor., v súvislosti so začiatkom spojenectva pápežstva s novými štátmi západnej Európy, spočiatku najmä s predstaviteľmi Franskej ríše. Územie pápežského štátu sa aj pod novým priaznivým politickým vplyvom rozšírilo z územia Ríma až na celý dnešný Apeninský polostrov.

Pápež tak počas ďalších storočí zohrával dôležitú úlohu nielen ako predstaviteľ Cirkvi, ale aj ako významný politický činiteľ. Ako predstaviteľ pápežského štátu bol postavený na úroveň ostatných politických predstaviteľov Európy. Tým sa zvyšoval duchovný, ale aj politický rádius Cirkvi.

Éra historického pápežského štátu v pôvodnom význame skončila až za Viktora Emanuela II., ktorý sa v roku 1861 stal prvým kráľom zjednoteného Talianska. Hlavným mestom nového kráľovstva sa spočiatku stala Florencia. Samotným vznikom talianskeho štátu však stratil pápežský štát fakticky dve tretiny svojho územia. Jeho zvyšky, zostali už len v meste Ríme a v jeho okolí, čiže v hraniciach starého „dedičstva sv. Petra“.

V r. 1870 sa však aj „Večné mesto“ definitívne stalo súčasťou Talianska a jeho hlavným mestom. Sídлом talianskeho kráľa sa stalo pôvodné pápežské sídlo na Kvirinále. V tom čase nastal veľký zápas medzi pápežmi a politickou mocou. Pápež logicky nesúhlasil s týmto politickým násilím. Vláda nového Talianska preto v snahe usporiadať vzťahy vydala v r. 1871 tzv. „garančné zákony“, ktoré pápežovi zaručovali jeho osobnú suverenitu a nedotknutosť a tiež úplnú slobodu pri vykonávaní jeho služby a diplomatickú imunitu diplomatickým predstaviteľom iných štátov, ktorí pri Apoštolskej stolici plnili svoju misiu. Rímska kúria bola zároveň oslobodená od platenia daní talianskemu štátu a taliansky štát sa zaviazal ku každoročnej dotácii vatikánskych úradov. Okrem toho boli na území mesta Rím a na jeho okolí zadefinované územia, ktoré pápež spravoval ako nezávislý suverén. Okrem Vatikánskeho a Lateránskeho paláca patrilo do tohto územia aj jeho letné sídlo v Castel Gandolfo.

Vtedajší pápež Pius IX. však tieto zákony neprijal. Vnímal ich ako násilie páchané na pápežstve a tým aj na Katolíckej cirkvi. V roku 1871 vydal encykliku *Ubi nos* v ktorej ponuku talianskeho štátu odmietol a sám sa na protest vyhlásil za „vatikánskeho väzňa“. „Rímska otázka“, ako sa celý problém začal nazývať, sa však nevyriešila ani za nasledujúcich pápežov (Lev XIII., Pius X. a Benedikt XV.). Situácia sa začala meniť až po novej klíme, vzniknutej po Prvej svetovej vojne.

Za pontifikátu Pia XI. odr. 1924 začali medzi pápežom a talianskou vládou nové rokovania, ktoré v r. 1926 viedli k návrhom nového usporiadania vzťahov. Jednania však ešte pokračovali ďalšie dva roky. V r. 1928 nakoniec boli vypracované texty nových dohôd. Do histórie vošli ako *Lateránske dohody* (niekedy aj *Lateránske traktáty*). Po ich ratifikácii Talianskym parlamentom a ich zverejnení v Talianskej zbierke zákonov 5. júna 1929 a po výmene ratifikačných dokumentov vznikol vatikánsky štát. Oficiálnym názvom vatikánskeho štátu je titul *Stato della Città del Vaticano*. Zároveň skončil dlhoročný konflikt medzi Talianskom a Svätou stolicou.¹

¹ Porov. *Tribunál* 1/2005.

Pápežský štát sa stal v 20. stor. základom nového uznania Katolíckej cirkvi ako subjektu medzinárodného práva. V súčasnosti je nositeľkou verejnoprávnej subjektivity Katolíckej cirkvi Apoštolská stolica. Pod Apoštolskou stolicou rozumieme pápeža, štátny sekretariát a všetky dikastéria Rímskej kúrie.²

V medzinárodných vzťahoch je totiž Katolícka cirkev jediná náboženská spoločnosť s univerzálnym charakterom, analogická k medzinárodným nevládnym organizáciám, ktorá je vybavená atribútom duchovnej suverenity a ako taká má verejnoprávnu subjektivitu medzinárodného charakteru. Katolícku cirkev v rámci medzinárodných vzťahov reprezentuje Apoštolská stolica, ktorá vystupuje ako nositeľka jej verejnoprávnej subjektivity. To sa odráža najmä v rámci jej pasívneho i aktívneho práva legácie a tiež pri uzatváraní medzinárodných zmlúv, ktoré Apoštolská stolica uzatvára na základe medzinárodného práva.³

Cirkevná diplomacia

Z verejnoprávnej subjektivity Apoštolskej stolice na medzinárodnom poli, odvodenej od existencie pápežského štátu, vyplýva okrem iných aj právo legácie, čiže právo vytvárať medzinárodné vzťahy so štátmi a medzinárodnými organizáciami prostredníctvom vlastných diplomatov. Pápežskí diplomati sa nazývajú *legáti*. Sipos legátov definuje ako klerikov, vysielaných rímskym veľkňazom do niektorého kráľovstva. Právo vysielat legátov do ktorejkoľvek krajiny je prirodzeným právom rímskeho veľkňaza, ktoré je úplne nezávislé na svetskej autorite. Vyplýva z jeho primátu, ktorý mu dáva právo nezávisle, podľa svojho vlastného uváženia komunikovať a vytvárať vzťahy s veriacimi.⁴

Spôsob a podmienky využívania tohto práva sú opísané v normách kánonického práva, v normách medzinárodného práva a tiež v právnych poriadkoch jednotlivých štátov, do ktorých Apoštolská stolica vysiela svojich reprezentantov. V súčasnosti je záväznou kánonickou materiálou v tejto oblasti motu proprio Pavla VI. z r. 1969 *Sollicitudo omnium Ecclesiarum* a kánony, a kán. 362 – 367 CIC 1983. Vo vzťahu k medzinárodnému právu majú zasa základný význam zvyky a konvencie, predovšetkým *Viedenská konvencia* z roku 1961 o *diplomatických predstaviteľoch*, schválená 108 členmi OSN, mimo iných vtedy aj Československou socialistickou republikou.⁵

² Porov. ako vyššie.

³ Porov. Krukowski J.: *Konkordaty współczesne*. Warszawa: Wydawnictwo Civitas christiana, 1995, s. 38 – 40.

⁴ Porov. Sipos S.: *Enchiridion Iuris Canonici*. Pécs: Ex Typographia „Haladás“, 1940, s. 219.

⁵ Porov. Krukowski J.: *Kościół i państwo*, Lublin 1993, s. 193.

Kódex kánonického práva z roku 1983 o tom hovorí: *Rímskemu biskupovi prislubuje prirodzené nezávislé právo menovať a vysielat svojich legátov tak do partikulárnych cirkví v rozličných národoch alebo krajinách, ako aj súčasne do štátov a k verejným vrchnostiam a takisto ich prekladať a odvolávať, a to pri zachovaní noriem medzinárodného práva, týkajúceho sa vysielania a odvolávania legátov, ustanovených pri štátoch.*⁶

Obsahom tohto práva je legácia aktívna, z ktorej vyplýva právo Apoštolskej stolice vysielat svojich vlastných diplomatoch k iným subjektom medzinárodného práva a tiež legácia pasívna, čiže právo akreditovať vyslancov iných štátov pri pápežskom štáte.

Úlohou vytvárať medzinárodné vzťahy a pestovať diplomatické styky s ostatnými krajinami sveta vykonáva v mene pápeža *Štátny sekretariát*. Je to rímske dikastérium, ktoré by sme mohli prirovnať k ministerstvu zahraničných vecí v civilnom práve.

Niečo z histórie pápežskej diplomacie

Zvyk, vysielat legátov do jednotlivých krajín je prastarý a siaha už vlastne do prvých časov existencie Cirkvi. S prvými pápežskými vyslancami sa stretávame už na prelome štvrtého a piateho storočia. Nazývali sa *vicarii apostolici*, ktorých pápeži vysielali do rozličných provincií rímskej ríše. Boli to biskupi, ktorí nezávisle od plnenia svojich zvyčajných funkcií mali aj špeciálne práva voči biskupom danej cirkevnej provincie. Nazývali sa tiež *apocrisari*, čiže boli predstaviteľmi pápeža pri predstaviteľoch cirkevných provincií alebo u svetských vládcov. Najprv to boli vyslanci, ktorých pápež vysielal aby ho reprezentovali na jednotlivých všeobecných konciloch ale aj miestnych synodách. Ich úloha bola jednorazová a vyhasla s jej splnením. Neskôr začali pápeži využívať prax vysielania stálych reprezentantov. Takto boli vysielaní apoštolskí vikári k patriarchom Konštantínopola, neskôr aj k vládcom krajín na Západe Európy.

Iná kategória pápežských legátov boli legáti, ktorí mali splniť špeciálne poslanie, ktorí reprezentovali pápeža na konciloch a iných vážnych udalostiach. Boli prijímaní na dvoroch vládcov a plnili diplomatické úlohy.

Nový význam pápežských legátov nastal v jedenástom storočí, v čase keď tieto funkcie začali zverovať kardinálom, z rozšírením práv o určité úlohy. Nazývali sa *legati a latere*, čiže legát zo sídla pápeža. Ak pápež nemohol byť na nejakej udalosti osobne, posielal takéhoto legáta, aby v jeho mene ako *alter ego papam*, reprezentoval rímskeho biskupa. V jeho osobe akoby bol prítomný samotný pápež.

Takým legátom bol napríklad sv. Peter Damiánsky, ktorého pápež Alexander II. (1061 – 1073) posielal do Galie ako svojho legáta. Pápež bis-

⁶ Kán. 362 CIC 1983.

kupom v Reims, Sens, Tours, Bourges i Bordeaux píše, že keďže nemôže prísť osobne, preto vysielal svojho dôstojného zástupcu, ktorý tam bude okom pápeža. Nie vždy boli svetskí vládcovia pápežským legátom naklonení. Stávalo sa tiež, že boli nimi prenasledovaní.

V čase pontifikátu pápeža Gregora VII. (1073 – 1085) sa tiež začali rozvíjať formy pasívnej legácie. Králi, kniežatá a cisári začali vysielat do Ríma svojich špeciálnych ambasádorov *ambaxiatores oboedientiae* najprv pri príležitosti voľby nového biskupa mesta Rím a neskôr aj pri iných príležitostiach.

Vzhľadom na prenasledovanie pápežských legátov pápež Paschalis II. (1099 – 1118) v liste adresovanom Henrichovi Anglickému (vr. 1115) silno zdôrazňuje právo pápeža vysielat svojich legátov do rôznych cirkevných provincií aby vybavovali vážnejšie záležitosti.

Okrem toho pápež Ján XXII. (1316 – 1334) nielenže odsudzuje tých, ktorí nepripúšťajú pápežských legátov o ktorých nebolo najprv požiadané alebo ktorí nemali potvrdenie svetského panovníka, ale hrozí aj trestom exkomunikácie ktorá nastáva faktom postavenia nejakej prekážky legátovi, ktorého pápež vysielal.

V čase od XII. do XV. storočia evolúcia systému vysielania pápežských vyslancov na dvory panovníkov bola zavŕšená tým, že pápeži začali vysielat stálych vyslancov, ktorí boli pre tento účel špeciálne pripravení. Už v druhej polovici XV. storočia vznikli prvé stabilné zahraničné pápežské ambasády, a stáleho pápežského vyslanca v niektorej krajine začali nazývať *nunciom*. Prvé pápežské nunciatúry vznikli vo Francúzsku (1456), Španielsku (1492), v Benátkach (1500), Švajčiarsku (1510), v Portugalsku (1530). Spolu s týmto vznikom stálych nunciatúr Apoštolská stolica začala v týchto miestach aj so stálymi misiami svojich legátov.

Pápež Lev X. (1518 – 1521) nunciatúra dostala charakter organizačne usporiadaný a za pápeža Gregora XIII. (1572 – 1585) nadobudla charakter dobre usporiadanej a zorganizovanej jednotky.

V tom čase sa diplomatickí predstavitelia Apoštolskej stolice delili na:

1. legátov kardinálov – v mimoriadnych misiách;
2. nunciiov, ktorí boli dvojakí: akreditovaní na kráľovských a cisárskych dvoroch, a akreditovaných na kniežacích alebo kráľovských dvoroch menšieho významu.
3. internunciovia a iní vyslanci.

Prelom XVI. a XVII. storočia bol jedným z najväčších období v rozvoji pápežskej diplomacie. Počnúc Westfálskym mierom začala tratiť na svojom význame. V čase napoleónskej epochy mala Apoštolská stolica len dvoch nunciiov. Nový rozvoj nastal až po Viedenskom kongrese v roku 1815. Začalo sa obdobie vatikánskej diplomatickej expanzie mimo Európy.

sky kontinent. Počet stálych diplomatických zastupiteľstiev apoštolskej stolice vzrástol zo sedemnástich v roku 1870 na tridsať v roku 1929. Toto obdobie vak prinieslo určité diplomatické ohraničenie Apoštolskej stolice s nekresťanskými krajinami. Avšak v niektorých z týchto krajín vznikli diplomatické misie počas Druhej svetovej vojny. Bolo to v Japonsku a Číne. Koncom 19. storočia Svätá stolica nadviazala diplomatické vzťahy s mnohými krajinami latinskej Ameriky.

Tak isto v najnovších časoch, hlavne na prelome 18 a 19 storočia, niektoré štáty začali vydávať predpisy, ktoré ohraničovali činnosť pápežských legátov. Bolo to spojené hlavne s predchádzajúcimi mýlnymi teóriami týkajúcimi sa vlády pápeža, hlavne s galikanizmom a febronianizmom. Tieto bludné teórie odsúdil Prvý vatikánsky koncil v roku 1870. Na tomto koncile bola vyhlásená dogma o neomylnosti rímskeho pápeža. Pápež Pavol VI. (1963 – 1978) ktorý modifikoval predpisy týkajúce sa pápežských legátov, teologicky odôvodnil ich misiu. Za pápeža Jána Pavla II. vzniklo mnoho diplomatických miest. Medzi nimi to bola aj Apoštolská nunciatúra na Slovensku.

V roku 1993 mala Apoštolská stolica 142 nunciatúr pri vládach, 71 z nich viedli nunciovia. V roku 1992 existovalo 13 apoštolských delegatúr.⁷

Pojem legát

Ako bolo spomenuté vyššie, vyslanec pápeža sa nazýva legát. Je menovaný samotným pápežom a jeho hlavnou úlohou je reprezentovať Svätého otca. Osobu legáta potom môžeme definovať ako osobu, ktorá má veľmi často biskupskú vysviacku a ktorá je na základe pápežského mandátu stálym reprezentantom Svätého otca v rôznych krajinách, regiónoch alebo organizáciách sveta. Pápežskí legáti majú spravidla štatút diplomata. V medzinárodných vzťahoch sa títo legáti, preto musia riadiť normami medzinárodného práva. Aj preto títo predstavitelia Apoštolskej stolice, ktorí ju reprezentujú pred vládami jednotlivých krajín, musia pre akreditáciu splniť predpisy, ktoré pre tento úrad vyžaduje medzinárodné právo. Ide najmä o ustanovenia *Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch*, z r. 1961. V ňom sú ustanovenia o procese akreditácie diplomata, o právach a povinnostiach jednotlivých štátoch vo vzťahu k diplomatoch ktorých vysielajú, ale aj prijímajú a pod.

Pápež ako najvyšší predstaviteľ Cirkvi sa musí starať o jej partikulárne časti. Musí vedieť o podmienkach ich života a ich potrebách. Tiež musí poznať stav duhovenstva v týchto partikulárnych cirkvách. Táto veľká

⁷ Porov. Krukowski J.: *Kościół i państwo*. Lublin: Redakcja wydawnictw KUL, 1993, s. 139 – 141, tiež Sipos S.: *Enchiridion Iuris Canonici*. Pécs: Ex Typographia „Haladás“, 1940, s. 219 – 221.

zodpovednosť prikazuje pápežovi, aby bol v jednotlivých krajinách sveta prítomný cez svojich vyslancov. Okrem toho je pápež trvalým a viditeľným prameňom jednoty tak pre biskupov ako aj množstvo veriacich. Musí sa preto starať o to, aby svetový episkopát bol jednotný a nerozdeľný. Pápež musí byť prítomný vo svete, pretože skúsenosť učí, že Cirkev je v stave vnieť vážny morálny vklad do budovania svetového mieru a pričíňovania sa do spolupráce a rozvoja v oblasti spoločenského, politického a kultúrneho života.

Legáti plnia pápežské poslanie v rôznych miestnych cirkvách a štátoch a tiež pri svetských vládach. Ak plnia svoje poslanie len v cirkvách, vtedy sa nazývajú apoštolskými legátmi. Ak okrem toho tiež plnia funkciu udržiavania diplomatických kontaktov zo štátmi a civilnými vládami, vtedy sa nazývajú nuncijsami, pronuncijsami alebo internuncijsami. Toto delenie treba vnímať, pretože každý z nich má iné poslanie.

Pokiaľ ide o formálne ustanovenie danej osoby za stáleho diplomatického predstaviteľa pri niektorej vláde, toto sa deje akreditáciou ktoré spočíva na predložení akreditačných listín hlave štátu.

Delenie legátov Apoštolskej stolice

Legáti Svätého otca majú rozličné poslanie, ktoré sa definuje už v titule, pod ktorým svojho diplomata Apoštolská stolica vysiela. Už z tohto titulu je v diplomatickej reči jasné jeho postavenie, ale aj úloha, ktorú má apoštolský legát v svojej pozícii plniť. Najvyšším diplomatickým predstaviteľom, čiže diplomatom prvej triedy je apoštolský nuncijs (*nuntius apostolicus*). Je súčasťou diplomatického korpusu veľvyslancov. Priznáva sa mu prvenstvo uprostred všetkých diplomatov, ktorí pôsobia v danej krajine a jeho vláde. Preto mu patrí právo plniť funkciu dekana diplomatického zboru. Jeho úrad má postavenie na úrovni veľvyslanectiev a nazýva sa nunciatúra. Slovenská republika má s Apoštolskou stolicou vzťahy na úrovni nunciatúry. Jej sídlo je v Bratislave.

Pápežským predstaviteľom, ktorý tak isto patrí do skupiny veľvyslancov je Apoštolský pronuncijs (*pronuntius*). Jemu sa však štáte do ktorého je vyslaný nezveruje funkcia dekana diplomatického zboru na zásade prvenstva, ani mu neprináleží právo vykonávať funkciu dekana diplomatického zboru na základe privilégia.

Zaujímavým pápežským diplomatom je apoštolský internuncijs (*internuntius apostolicus*). Patrí medzi diplomatických predstaviteľov druhej triedy. Zaradený je do skupiny mimoriadnych vyslancov a splnomocnených ministrov, nepatrí však do skupiny veľvyslancov. Je to prelát, ktorého pápež menuje v takom prípade, keď pre mimoriadne okolnosti nemôže byť do niektorej krajiny vyslaný nuncijs. V súčasnosti Apoštolská

stolica nemá diplomata s takýmto zaradením. Aj naša krajina má skúsenosť s touto kategóriou pápežských diplomatov. Na sklonku existencie komunistického štátu vyjednával obsadenie biskupských stolcov internuncius Francesco Colasuono. Bolo to preto, lebo komunistické Československo nemalo s Apoštolskou stolicou riadne diplomatické vzťahy.

Ďalšou kategóriou pápežských diplomatov je apoštolský delegát alebo vyslanec Svätej stolice pri vláde (*delegatus apostolicus et missus Sanctae Sedis ad Gubernium*). Je vysielaný vtedy, ak Apoštolská stolica nemá s vládou nadviazané plné diplomatické vzťahy, ale jeho prítomnosť je v danej krajine tolerovaná. Spolupracuje s vládou danej krajiny, ale i s cirkevnými predstaviteľmi.

Ďalšími diplomatickými predstaviteľmi Apoštolskej stolice nižšieho stupňa sú regent, chargé d'affaires, legatus a latere, špeciálny vyslanec, delegát alebo pozorovateľ a ablegat.

Regent je diplomatickým predstaviteľom Apoštolskej stolice v takom prípade, ak sa funkciou legáta poveruje v zastúpení. Menuje sa v takom prípade, ak sa predpokladá, že diplomatický predstaviteľ prvého alebo druhého stupňa nebude môcť viesť svoje zastupiteľstvo dlhší čas. Môže mať tiež názov splnomocnenca v zverených záležitostiach. V prípade zastupovania neprítomného alebo neúradujúceho vedúceho diplomatickej misie môže mať názov dočasný zástupca. Táto funkcia nie je známa v svetskej diplomacii, je istým špecifikom diplomacie Apoštolskej stolice.

Regent je vyslaný apoštolskou stolicou vtedy, keď z určitých dôvodov pápežský predstaviteľ prvej alebo druhej triedy je prinútený opustiť miesto svojho pobytu a úradovania a jeho neprítomnosť bude trvať dlho a pritom sa chce zdôrazniť stálosť diplomatickej misie. Diplomatická prax situuje regenta v hierarchii diplomatických predstaviteľov medzi internuncia a chargé d'affaires.

Chargé d'affaires (číta sa šarže da fér) je diplomatickým predstaviteľom tretej triedy. Akreditovaný je pri ministrovi zahraničných vecí ako šéf pápežskej diplomatickej misie počas dlhšej neprítomnosti nuncia alebo internuncia. Tak ako v svetskej diplomacii, môže byť stály alebo ad interim. Vedie misiu ako šéf diplomatického strediska, ako splnomocnenec pre určité záležitosti. Menovaný je vtedy, ak osobitné okolnosti znemožňujú vyslanie diplomatického predstaviteľa prvej alebo druhej triedy. Jeho funkcia je zástupná. Jeho nominácia je komunikovaná ministrovi zahraničných vecí listom kardinála štátneho sekretára. U nás bol diplomat na tejto úrovni menovaný v prechodnom období, medzi ukončením diplomatickej misie nunciusa Henryka Józefa Nowackého do príchodu terajšieho nuncia Maria Giordanu.

Diplomat na úrovni *legatus a latere* je menovaný vtedy, ak je potrebné reprezentovať pápeža na slávnostiach alebo zhromaždeniach, na ktorých nemôže byť osobne prítomný. V tomto prípade *legatus a latere* vystupuje ako jeho *alter ego*, čiže ako „druhé ja“. Je to teda špeciálny a bezprostredný zástupca Svätého otca. Je ním zvyčajne kardinál. Biskup Ríma vysiela legata a latere aby vyplnil konkrétnu, ním prikázanú službu. Túto funkciu plnil kardinál Jozef Tomko, počas Eucharistického kongresu v Bratislave v r. 2005.

Nuncius pre mimoriadne záležitosti (*nuntius pro negotiis extra ordinariis*) je pápežský diplomat, menovaný pre vyjednanie jednej, konkrétnej záležitosti.

Špeciálny vyslanec je diplomat, ktorý má v rámci svojho poverenia splniť konkrétnu pastiersku úlohu.

Čisto cirkevnú misiu vykonáva pápežský vyslanec pod titulom apoštolský delegát (*delegatus apostolicus*). On je stálym predstaviteľom pápeža pri episkopáte katolíckej cirkvi v danom štáte alebo na vyznačenom teritóriu. Zahraničný úrad Apoštolskej stolice ktorý vedie sa nazýva apoštolská delegatúra. Apoštolský delegát musí byť biskupom. Jeho misia sa viaže na to, že Apoštolská stolica je držiteľkou vnútorného práva aktívnej legácie. Toto právo aktívnej legácie spočíva v tom, že Apoštolská stolica má právo vysielat a akreditovať pápežských predstaviteľov pri cirkevnej hierarchii a veriach v danom cirkevnom regióne. Jeho činnosť je obmedzená niekoľkými diecézami, apoštolskými vikariátmi alebo apoštolskými prefektúrami alebo vojenskými ordinariátmi. Tieto kánonicko právne jednotky sa môžu rozprestierať na teritóriu aj niekoľkých štátov.

Apoštolský delegát nemá charakter diplomatického predstaviteľa, aj keď mu miestne civilné vládne authority často priznávajú diplomatickú imunitu, ktorá sa zvykne odovzdávať civilným diplomatickým predstaviteľom. Stáva sa i to, že apoštolský delegát plní aj určité úlohy, ktoré sú vlastné diplomatom.

Delegát Svätej stolice je predstaviteľom Apoštolskej stolice pri medzinárodnej organizácii, ktorej Svätá stolica je členom a ktorý na zhromaždeniach a konferenciách má právo hlasovať.

Observator alebo pozorovateľ je vyslanec Apoštolskej stolice pri medzinárodnej organizácii, ktorej Apoštolská stolica nie je členom. Má len právo pozorovateľa, bez hlasovacieho práva.

Ablegat (*ablegatus*) je vyslanec bez jurisdikčnej právomoci, má len splniť stanovené ceremoniálne funkcie. V minulosti ablegat odovzdával panovníkovi čestné dary, napríklad meč, klobúk, zlatú ružu alebo doručo-

val kardinálsky biret, ktorý bol potom hlavou štátu slávnostne odovzdaný novo kreovanému kardinálovi.⁸

V praxi Apoštolskej stolice sú ešte ďalšie kategórie diplomatov, ktorí majú slúžiť v rozličných ďalších oblastiach a situáciách v rámci medzinárodného práva slúžiť Svätému otcovi.

Diplomatickí predstavitelia apoštolskej stolice pochádzajú z mnohých krajín. Kandidáti na tieto funkcie musia poznať niekoľko jazykov. Pre prácu v cirkevnej diplomacii sa pripravujú počas štúdií na vynikajúcej Pápežskej cirkevnej akadémii v Škole diplomacie. V tomto štúdiu pokračujú kňazi až po získaní základného diplomu. Aj naša cirkev má v tomto čase na tejto škole svojho študenta.

Úlohy legátov v partikulárnych cirkvách

Hlavnou úlohou pápežského legáta je úsilie o to, aby väzby jednoty, ktoré existujú na zásade kolegiálnosti medzi Apoštolskou stolicou a partikulárnymi cirkvami a tiež vládami krajín, v ktorých Katolícka cirkev plní svoju misiu, sa čím viacej upevňovali a stávali sa účinnejšími.

Hlavným poslaním pápežských diplomatov je ustavične sprítomňovať nástupcu apoštola Petra v krajine a cirkevnom spoločenstve, do ktorého sú vysielaní. Majú pomáhať Svätému otcovi pri plnení jeho misie „posilňovať svojich bratov“.

Aby túto úlohu kompetentne plnili, pápežskí legáti majú:

1. Informovať Apoštolskú stolicu o podmienkach v ktorých partikulárne cirkvi v jednotlivých častiach sveta žijú a o všetkom čo sa týka dobra duší;
2. podporovať biskupov skutkom i radou, pri neporušiteľnosti ich práva na vykonávanie vlastnej autority;
3. oživovať časté kontakty s biskupskou konferenciou a udeľovať jej všestrannú pomoc;
4. pri zachovaní noriem vydaných Apoštolskou stolicou je pri nominácii nových biskupov úlohou apoštolských legátov posieľať alebo navrhovať Apoštolskej stolicí mená kandidátov a tiež viesť informačný proces ohľadom kandidátov;
5. usilovne podporovať všetko čo slúži trvalému pokoju, rozvoju, a spolupráci medzi národmi;
6. spolu s ostatnými biskupmi vytvárať kontakty medzi Katolíckou cirkvou a inými cirkvami alebo cirkevnými spoločenstvami, prípadne aj s predstaviteľmi nekresťanských náboženstiev, ktoré vykonávajú svoju misiu v danom regióne alebo národe;

⁸ Porov. Krukowski J.: *Kościół i państwo*, Lublin 1993, s. 143 – 145.

7. spolu s ostatnými biskupmi, hájiť záujmy Cirkvi a Apoštolského stolca pred predstaviteľmi štátu. V tomto prípade je pápežský legát povinný spolupracovať, ak je to možné, s politickou mocou, aby upevnil slobodu Cirkvi pri plnení jej poslania;
8. vykonávať príkazy Apoštolskej stolice.

Pápežskí legáti nie sú voči ostatným diecéznym alebo eparchialnym biskupov v pozícii nadradenosti. Nemôžu preto v ničom obmedzovať ich autoritu vo vlastných diecézach a eparchiach, kde majú riadiacu moc z moci práva. Ich povinnosťou je však pomáhať im pomocou a radami a aj sami, v prípade potreby, majú brať na vedomie ich názory a rady pri vyplňaní svojich záväzkov a úloh. Na druhej strane sú aj pápežskí legáti nezávislí na miestnych ordinároch a hierarchoch.

Súhlasne s predpisom kánona 366 CIC 1983: *So zreteľom na osobitnú povahu úlohy legáta:*

1. *sídlo pápežského legáta je vyňaté spod riadiacej moci miestneho ordinára ak nejde o slávenie manželstiev;*
2. *pápežský legát, pokiaľ je to možné, po upovedomení miestnych ordinárov, smie vo všetkých kostoloch na území svojho pôsobenia ako legáta vykonávať liturgické slávenia a to aj s biskupskými insigniami.⁹*

Na území kde pápežský legát legitímne vykonáva svoju činnosť má prvenstvo pred arcibiskupmi a biskupmi; toto právo mu však neprisluguje pred kardinálmi a patriarchami. Pápežský legát tiež nie je na základe práva členom biskupskej konferencie danej krajiny. Môže však byť pozývaný na jej zasadania.

Úlohy legátov pri vládach

Úlohou pápežského legáta, ktorý podľa predpisov medzinárodného práva plní misiu pri vláde je osobitnou úlohou:

1. Podporovať, upevňovať a oživovať nevyhnutné kontakty a väzby medzi Apoštolskou stolicou a danou vládou;
2. Viesť rokovania v záležitostiach vzťahu Cirkvi a štátu a osobitným spôsobom rokovať v prípade uzatvárania konkordátu alebo iných zmlúv a tiež uvádzať ich do života;

Počas vybavovania vyššie uvedených záležitostí, podľa okolností, pápežský legát má zohľadňovať mienku a rady biskupov danej krajiny a informovať ich o priebehu záležitosti.

⁹ *Kódex kánonického práva*. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska 1996.

Úlohy legátov pri medzinárodných organizáciách

Ak pri medzinárodných organizáciách nie je delegát alebo pozorovateľ Svätej stolice, pápežskému legátovi prináleží dôkladné študovanie programov činnosti týchto organizácií, aby mal orientáciu čo sa týka jej úloh, cieľov a možností na svetovej scéne.

Okrem iných úloh spomeňme tieto:

1. Informovanie Apoštolskej stolice v stanovených termínoch o činnosti týchto organizácií.
2. Vypočutie mienky biskupov a podpora vzájomnej spolupráce medzi cirkevnými inštitúciami, ktoré sa zaoberajú pomocou a výchovou a inými podobnými inštitúciami.
3. Napomáhanie rozvoja činnosti medzinárodných katolíckych organizácií. Tak delegáti, ako i pozorovatelia Svätej stolice ktorí sú akreditovaní pri medzinárodných organizáciách svoje funkcie, práce a úlohy majú plniť v úzkom spojení s pápežským legátom danej krajiny.

Vyhasnutie misie legáta

Situácie, kedy vyhasne misia pápežskému legátovi opisuje kánon 367 CIC 1983:

Úloha pápežského legáta nezaniká vakanciou Apoštolskej stolice, ak v pápežskej listine nebolo stanovené niečo iné; zaniká však splnením mandátu, odvolaním, ktoré mu bolo dané na vedomie; zrieknutím sa, ktoré Rímsky veľkňaz prijal.

Na pápežského legáta sa tiež vzťahuje predpis rímskej kúrie, ktorý zaväzuje jej pracovníkov po dovŕšení sedemdesiatich piatich rokov zrieknuť sa svojho úradu.

Misia pápežského legáta tiež môže vyhasnúť z dôvodov predvídaných v medzinárodnom práve a jeho zvykoch.¹⁰

Záver

Katolícka cirkev má pri realizácii svojej misie pred očami osobnosť samotného Ježiša Krista. Chce byť jeho obrazom. On prišiel, aby slúžil všetkým. Táto podstatná vlastnosť Kristovej bytosti je prítomná vo všetkých aktivitách Cirkvi. Na prvý pohľad sa môže zdať, že diplomacia je príliš svetskou oblasťou a že tu niet miesto pre realizáciu duchovného poslania. Aj ustanovovanie diplomatických predstaviteľov Apoštolskej stolice pri vládach však má tento svoj teologický základ. Je to neodmysliteľný ele-

¹⁰ Sylwester Kasprzak SVD, Wybrane zagadnienia z Prawa Kościelnego, Lublin 2000, s. 176 – 185.

ment misie, ktorú Kristus zveril Petrovi a tým aj jeho nástupcov, posilňovať svojich bratov (Lk 22, 32).

Aj naša skúsenosť s prítomnosťou apoštolského nunciusa na území našej krajiny je potvrdením tohto tvrdenia. V jeho misii ustavične cítime záujem samotného Svätého otca a starostlivosť celej Katolíckej cirkvi pri záchrane toho najvzácnejšieho, čím sú naše duše.

Zoznam použitej literatúry

Kódex kánonického práva. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska 1996, ISBN 80 – 7162 – 061 – 0.

Sipos S.: *Enchiridion Iuris Canonici*. Pécs: Ex Typographia „Haladás“, 1940.

Krukowski J.: *Kościół i państwo*. Lublin: Redakcja wydawnictw KUL, 1993, ISBN 83 – 228 – 0318 – 4.

Krukowski J.: *Konkordaty współczesne*. Warszawa: Wydawnictwo Civitas christiana, 1995.

Časopis:

Tribunál 1/2005.